

VETERANPLAN

JEVN@KER KOMMUNE

April 2021

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Referanser:.....	3
Planens struktur.....	5
1. Bakgrunn for kommunens veteranarbeid.....	5
Veteraners levekår.....	6
2. Tiltak i kommunal regi og oppfølging av planen	7
<i>Tiltakspakke 1. Veterankontakt</i>	7
<i>Tiltakspakke 2. Informasjon og kompetanseheving</i>	8
<i>Tiltakspakke 3. Anerkjennelse</i>	8
Kommunens oppfølging av planen.....	9
3. Orientering om Forsvarets oppfølging av veteraner.....	10
Vedlegg 1. Kontaktinformasjon aktuelle partnere	12

Innledning

Forsvaret har gjennom mange år hatt stor aktivitet i Ringeriksregionen og har vært en stor arbeidsgiver. Mange i befolkningen har vært tilknyttet Forsvaret – som militær-, sivilt ansatt eller familie.

I dag er det ikke så mange militære arbeidsplasser lokalisert i vårt område, men det er fortsatt en del som pendler til Oslo regionen og Sessvoll/Gardermoen.

Som resultat av tidligere og nyere aktiviteter er det mange veteraner som fortsatt arbeider i Forsvaret eller sivilt og som kan komme til å reise ut på operasjoner igjen. Jevnaker kommune satte i november 2019 i gang arbeidet med å utarbeide en handlingsplan for anerkjennelse og ivaretagelse av veteraner og deres familier før, under og etter internasjonale operasjoner.

Kommunen ønsker å være en god kommune å bo i og en god vertskommune for Forsvaret og andre organer. Vi ønsker å vise anerkjennelse og forståelse for veteraners og familiers situasjon.

Referanser:

- a. I tjeneste for Norge - Regjeringens handlingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter utenlandstjeneste (2011)
- b. Med Norge - for fred – 1945-2012-Norsk deltakelse i internasjonale militære operasjoner (2012)
- c. Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner
- d. Tor Morten Normann: Veteraners levekår – Forsvars- og politipersonell som har deltatt i internasjonale operasjoner (2013)
- e. I tjeneste for Norge - Regjeringens oppfølgingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste (2014) A
- f. Sluttrapport Pilotprosjekt Østerdalen- 12 august 2014
- g. Diverse lover og forskrifter, herunder Helse- og omsorgsloven, Opplæringsloven, Lov om personell i Forsvaret av 02.07.2004, §12a, med forskrifter, lov om sosiale tjenester i NAV, Folketrygdloven.
- h. Plan utarbeidet av Kjetil Kåsa, Bamble-innbygger og veteran. Bamble 02. juni 2019.

Denne planen er den første i sitt slag for kommunen. Arbeidet ble oppstartet første kvartal 2020, i samarbeid mellom kommunen, representant for veteranorganisasjonen NVIO (Norges Veteranforbund For Internasjonale Operasjoner), Formannskapsmedlem og Forsvaret.

Planen er bygd på Forsvarets mal for veteranplan.

Veteran-begrepet

Begrepet «veteran» favner både personer som deltok i hjemlige operasjoner under 2. verdenskrig og personer som har deltatt i internasjonale operasjoner, inkludert fredsbevarende eller fredsopprettende oppdrag, fra krigen og frem til i dag. Til veteraner regnes også de som har vært i utenlandsoppdrag for politiet og Utenriksdepartementet

Til sammen har rundt 100 000 norske kvinner og menn deltatt i operasjoner som Tysklandsbrigaden, Libanon, Balkan, Mali og Afghanistan.

Veteranene sitter igjen med mange ulike opplevelser og utgjør derfor en sammensatt gruppe. Dermed er det også stor variasjon i hvilke behov veteraner har. Særlig er det et skille mellom eldre og yngre veteraner. Tidligere var det sivile som fikk opplæring, reiste ut og ble dimittert når de kom hjem. Mange av dagens veteraner er derimot yrkesmilitære som fortsetter i Forsvaret når det kommer tilbake fra internasjonale operasjoner.

I Jevnaker er det per i dag bosatt noen hundre mennesker som er i målgruppen for anerkjennelse for sin innsats for Norge. Da har vi iberegnet også de mange familier hvor far, mor, sønn eller datter har vært i aktiv tjeneste. Disse er alle viktige, særlig med tanke på seremonielle begivenheter hvor veteranenes innsats blir markert og anerkjent.

Begreper ofte brukt i forbindelse med veteraner:

Deployering: Når noen reiser ut på oppdrag i utlandet

Redeployering: Når noen kommer hjem fra oppdrag i utlandet

Planens struktur

Veteranplanen har tre deler;

1. **Bakgrunn for kommunenes veteranarbeid**
2. **Kommunens tiltak**
3. **Orientering om Forsvarets oppfølging av veteraner**

Planens ambisjonsnivå er lagt slik at tiltakene skal være **realistiske, gjennomførbare og relevante**. Over tid er det naturlig at noen tiltak bør tas ut og andre komme inn. Rullering av planen er derfor lagt inn som et eget punkt.

Tiltakene er beskrevet relativt detaljerte for å lette kommunens igangsetting av planarbeidet. Mye kan sies om veteraner og deres livsvilkår. Denne planen har søkt å begrense antall sider slik at dokumentet skal oppleves som håndterbart.

Planens siste del om Forsvarets oppfølging av veteraner er tatt med for å gi noe innsikt i hva Forsvaret selv gjør overfor veteraner.

1. Bakgrunn for kommunens veteranarbeid

Med bakgrunn i Stortingsmelding 34 (2008-2009) «Fra vernepliktig til veteran» ble Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» lansert i 2011. Målet med planen var å styrke oppfølging og ivaretagelse av veteraner før, under og etter tjenesten. Handlingsplanen var forankret i flere departementer og understreket nødvendigheten av en helhetlig og koordinert ivaretagelse og oppfølging av personer som har tjenestegjort for Norge i utlandet. Handlingsplanen ble fulgt opp av en mer konkret interdepartemental oppfølgingsplan «I tjeneste for Norge» (2014) der samfunns målet beskrives som «å styrke samfunnets ansvar og ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonale tjenester for Norge, og å styrke tverrsektoriell kompetanse og samhandling».

Forsvaret har nå en tett og systematisk oppfølging av soldatene og deres familier/pårørende både før, under og etter utenlandsoppdragene forankret i Forsvarets veteranjeneste (FVT). Veteranjenesten leder og koordinerer gjennomføringen av en rekke tiltak for å styrke anerkjennelse og ivaretagelsen av veteranene. Veteraner som sliter etter tjenesten kan få hjelp via veteranjenesten.

Tiltak 14 i oppfølgingsplanen «I tjeneste for Norge» sier:

«Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste. Kommunene oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale veteranplaner. Planene bør fokusere på behov til veteraner og deres familier, med fokus på samhandling mellom ulike kommunale

aktører. Sentrale elementer i planene bør være kompetanseheving, beskrivelse av forpliktende samarbeid mellom relevante aktører, og ivaretagelse av veteraner og deres familier, som har behov for ulike tilbud».

Regjeringens oppfølgingsplan pekte på at Forsvaret de siste ti årene har gjort mye for å bedre situasjonen for personellet som har deltatt i internasjonale operasjoner. Samtidig ønsket Regjeringen at sivil sektor skulle ta et større ansvar for å sikre at den enkelte får den hjelpen og støtten en trenger og har krav på.

Kommunene spiller en sentral rolle i dette arbeidet og det er på kommunalt nivå utfordringene ble ansett som størst. Det er i kommunene utøvelsen av et felles samfunnsansvar vil komme til uttrykk.

Forsvaret skriver om kommunale veteranplaner:

«Slike veteranplaner er en anerkjennelse i seg selv. Planen trenger ikke å være altomfattende, men bør ivareta et tverrsektorielt samarbeid da flere kommunale instanser kan bli involvert. Veteranområdet omfatter ikke bare veteranene selv, men også deres familier og det lokalsamfunn de er en del av. Regjeringens oppfølgingsplan legger vekt på anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging. Kompetanseheving og samhandling er viktige forutsetninger. En kommunal plan kan bygges opp rundt disse punktene»

Målene for kommunens veteranplan kan oppsummeres slik:

- Anerkjenne, ivareta og følge opp veteraner både før, under og etter internasjonal tjeneste for Norge
- Gjøre det enklere for kommunen å utføre sin rolle som primær tjenesteleverandør for veteraners behov i lokalsamfunnet
- Skape økt samhandling innad i kommunen, slik at veteraner og deres familier blir møtt med kompetanse og forståelse
- Fungere som et opplysnings- og informasjonsdokument for veteraner, kommunen og allmennheten for øvrig

Veteraners levekår

Statistisk Sentralbyrå utga i 2013 rapporten *Veteraners levekår*. Den viser at veteraner fra forsvar og politiet har minst like god arbeidsdeltakelse som befolkningen for øvrig, har minst like god fysisk og psykisk helse som befolkningen og har en boligstandard på høyde med gjennomsnittet. En liten gruppe har langvarige plager etter sterke opplevelser og har manglende tilknytning til arbeidslivet. En undersøkelse av psykisk helse av militært personell tjenestegjort i Afghanistan 2001-2011 foretatt av Forsvaret viser at det store flertallet av veteranene har god psykisk helse, fire år etter avsluttet utenlandstjeneste. En liten gruppe har psykiske plager som følge av tjenesten og høy grad av belastning øker faren for stressplager etter hjemkomst. Et annet bekymringsfullt funn i afghanistanstudien er at over 25 % har et alkoholforbruk som defineres som risikofyllt eller skadelig.

UNIFIL-undersøkelsen 2016 undersøkte den psykiske helsen til UNIFIL-veteraner som tjenestegjorde i Libanon fra 1978-1998. De fant en forekomst (prevalens) av psykisk lidelse på 12.4

% som er litt lavere enn gjennomsnittet for befolkningen. Det er ikke mulig å konkludere om de psykiske plagene har sammenheng med tjenesten.

2. Tiltak i kommunal regi og oppfølging av planen

Forsvaret deler gjerne tiltak i kategoriene anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging. I denne planen er det benyttet noen andre overskrifter. Hensikten er imidlertid lik; å anerkjenne veteranenes innsats, ivareta de veteraner som har behov, sikre nødvendig oppfølging og kompetanseheving i kommunen.

For å oppnå dette legges det opp til 3 tiltakspakker.

Tiltakspakke 1. Veterankontakt

Kommunal veterankontakt

Opprettelse av en veterankontakt er det viktigste enkelttiltaket i denne planen og posisjonen som veterankontakt vil danne grunnlaget for annen aktivitet overfor veteraner. Veterankontakten vil sikre at kommunen besitter en oversikt over hjelpetiltak, innehar en viss kompetansebase innenfor feltet og kan veilede andre om veteranspørsmål. Veterankontakten vil videre koordinere og lede kommunens samarbeid med andre aktuelle partnere som nabokommuner, Forsvaret og andre fagmiljøer.

Rollen som veterankontakt vil utgjøre en svært liten prosentandel av full stilling og kan ivaretas av allerede ansatt person. Ved administrativ plassering av veterankontakten bør personlig egnethet tillegges vekt.

Veterankontakten skal:

- Kunne veilede veteraner, kommunalt ansatte, helse – og sosialtjenestene samt publikum for øvrig til hvor det er mulig å få informasjon og/eller bistand ifbm veteranrelaterte spørsmål, ref tiltakspakke 2
- Være innholdsleverandør for kommunens informasjon til veteraner, herunder kommunens nettsider
- Være oppdatert på hva som skjer i veteranmiljøet via aktuelle nettsider, sosiale medier og i dialog med Forsvarets veterantjeneste
- Jevnlig delta på aktiviteter i regi av veteranorganisasjonene i den hensikt å innhente informasjon og gi anerkjennelse
- Delta på Forsvarets årlige veterankonferanse
- Delta på møter i det kommunale veterankontaktnettverket

Tiltakspakke 2. Informasjon og kompetanseheving

Kommunal informasjon og kompetanse

Forståelsen av hva en veteran er og hvilke behov veteraner kan ha er begrenset i samfunnet og i kommunen. God, korrekt og oppdatert informasjon er derfor viktig. Særlig ved implementeringen av denne planen er det nødvendig med ekstra informasjonsinnsats både til kommunal forvaltning, men også til allmennheten om en plan nå er på plass.

Kommunen skal:

- Ved denne planens iverksettelse gjennomføre et orienteringsmøte mellom veterankontakten, NAV, skole- og oppvekst (helsestasjoner, barnehager, skoler/helsesøster osv) og helse- og omsorg (fastleger m.v.) for å orientere om planen, veterankontaktens rolle og hvordan problemstillinger knyttet til veteraner skal håndteres
- Ved denne planens iverksettelse utarbeide en pressemelding og/eller kjøpe annonseplass i relevante media for å orientere veteraner og allmennheten forøvrig. Dette tiltaket kan gjøres i fellesskap med andre kommuner i regionen
- Omtale eller legge ut denne planen på sine ordinære nettsider og etablerer et eget område der informasjon legges og kontaktopplysninger til veterankontakten fremstår. Det anses som fordelaktig dersom oppbyggingen av nettsider er tilnærmet lik for kommuner i regionen
- Vurdere tiltak for kompetanseheving hos personell i tjenester slik som kommunehelsetjenesten, skoler og barnehager

Kommunens ansvar

Kommunen er ansvarlig for at personer som oppholder seg i kommunen, skal tilbys nødvendig helse- og omsorgstjeneste, sosiale tjenester og andre tjenester forvaltet av NAV. For fastleger og ansatte i kommunens tjenester vil det være viktig å vite at årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger i tilknytting til internasjonale operasjoner, også når dette ligger langt tilbake i tid.

Tiltakspakke 3. Anerkjennelse

Anerkjennelse av veteraner

De fleste veteraner har ingen spesielle utfordringer knyttet til sin utenlandstjeneste og ønsker i hovedsak ingen andre tiltak fra samfunnet unntatt en verdsettelse av sin innsats. Utarbeidelse av en veteranplan og oppmerksomhet fra kommunen blir av flere beskrevet som en anerkjennelse i seg selv. For mange vil også markeringer ved aktuelle minnesmerker og på veterandagen 8. mai være ønskelig.

Kommunen skal:

- Markere frigjørings - og veterandagen 8. mai med minimum en felles markering sammen med andre kommuner i regionen
- Møte veteranorganisasjonene jevnlig
- Skaffe oversikt over minnesmerker i kommunen som kan nyttes til markeringer og som sted for refleksjon og ettertanke. Hvis ikke et egnet minnesmerke finnes skal kommunen vurdere å etablere et

Kommunens oppfølging av planen

For å sikre at denne planens bruk og nytte forutsettes det periodevis rapportering på veteranarbeidet. Videre må planen rulleres jevnlig for å implementere nødvendige endringer som fremkommer ved erfaring. Ansvar for oppfølging av planen ligger formelt hos rådmannen.

Rådmannen skal:

- Årlig legge frem status på veteranarbeid i egnet politisk organ
- Omtale veteranarbeidet i kommunenes årsmelding
- Rullere planen i tråd med kommunens annet planverk

3. Orientering om Forsvarets oppfølging av veteraner

Forsvaret har en rekke tilbud til veteraner og deres familier både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner. Forsvaret har et oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomst og noen tilbud og kontaktpunkter kan benyttes hele livet.

Forsvarets veterantjeneste vil alltid kunne være et kontaktpunkt for kommunene.

Før, under og etter operasjonen

Før utreise arrangerer Forsvaret fellessamling for soldatene og deres familier. Her får familien informasjon om operasjonen og sikkerhetssituasjonen. De får også tips og råd om hvordan best ta vare på barn og forhold. Familien får også møte andre pårørende.

Under utenlandstjenesten har Forsvaret en 24-timers kontaktttelefon for pårørende. Via denne telefonen kan viktige beskjeder formidles til de som er ute. Forsvaret arrangerer familiesamlinger underveis der det er hensiktsmessig, og viderefremidler informasjon fra operasjonsområdet til de pårørende.

På vei hjem fra operasjonen har de tjenestegjørende som regel et opphold på to til tre dager, kalt «mellomlanding». Overgangen til livet hjemme er ofte stor. Under mellomlanding gjennomføres det debrief, samtale med psykolog og erfaringsinnhenting. Ved hjemkomst til Norge holdes en medaljeseremoni for å hedre soldatene. De pårørende inviteres til seremonien.

Året etter hjemkomst har Forsvaret et oppfølgingsansvar. Etter tre til seks måneder får alle en henvendelse fra Forsvaret. Her stilles en del spørsmål om hvordan den første tiden etter hjemkomst har vært. Etter ett år arrangerer Forsvaret en samling hvor personellet møtes igjen for å dele erfaringer om hvordan det var å komme hjem. Her deltar psykolog. Forsvarets oppfølgingsplikt avsluttes etter ett år fra hjemkomst. Alle kan likevel når som helst kontakte Forsvaret for spørsmål og informasjon om rettigheter, hjelp og tilbud.

Forsvarets veteransenter

Senteret på Bæreia, utenfor Kongsvinger, er et rekreasjons- og aktivitetstilbud som kan benyttes av veteraner og deres familier.

Forsvarets veteransenter kan brukes både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner, og tilbyr blant annet:

- Gratis opphold for veteraner og familiemedlemmer til en som tjenestegjør i internasjonale operasjoner. Senteret kan også benyttes under permisjon fra utenlandstjeneste
- Gjensynstreff for avdelinger

Forsvarets åpne dør

Åpen dør for veteraner og veteranfamilier er et tilbud til alle veteraner og deres familier. Her kan man få svar på spørsmål om dekorasjoner, dokumentasjon og internasjonale operasjoner, samt råd og veiledning om Forsvarets og samfunnets ulike tilbud til veteraner – uavhengig av når og hvor tjenesten var.

Åpen dør består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte. Teamet har lang erfaring med å gi råd og veiledning til veteraner og deres familier. De fleste i dette teamet er også selv veteraner fra internasjonale operasjoner.

Vedlegg 1. Kontaktinformasjon aktuelle partnere

Forsvarets veteran tjeneste «åpen dør»: veteraner@mil.no eller tlf 800 85 000

Forsvarets grønne linje, et samarbeid mellom Forsvaret og Kirkens SOS, tlf: 800 30 445

Kontoret for psykiatri og stressmestring og Nasjonal militærmedisinske poliklinikk, tlf. 23 09 79 30

Forsvarets veteransenter, veteransenteret@mil.no, tlf. 62 82 01 00

Kompetansemiljøet for veteransaker ved NAV Elverum. Kontoret er landsdekkende, har spesialkompetanse på veteransaker og gir bistand i enkeltsaker.

- Gunn Strand, tlf. 907 03 355
- Carl Bergsvik, tlf. 924 77 220
- Mette Seland Pettersen, tlf. 404 92 115

Felles epost: veteran@nav.no

Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RTVS),
post@rvtsost.no

SMART – en App utarbeidet av RVTS. Dette er en verktøykasse for å hjelpe veteraner og andre som arbeider i kriseområder med stressmestring. Appen er gratis.

Norges veteranforbund for internasjonale operasjoner (NVIO), post@nvio.no, tlf. 94 01 22 00

NVIO – Ringerike og omegn, post@ringerike.nvio.no

NVIO avd Hadeland, tlf. 934 80 414

Skadde i internasjonale operasjoner (SIOPS), post@siops.no, tlf, 22 69 56 50